

УДК 342.9

В. І. Царенко,*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач відділу наукових досліджень
з правових питань митної справи**Державний науково-дослідний інститут митної справи***В.О. Хома,***кандидат юридичних наук, доцент,
заступник завідувача відділу наукових досліджень
з правових питань митної справи**Державний науково-дослідний інститут митної справи*

ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА ДЕКЛАРАНТА ТА УПОВНОВАЖЕНОЇ НИМ ОСОБИ ПРИ ДЕКЛАРУВАННІ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ

Постановка проблеми. Практика реалізації статей нового Митного кодексу України свідчить про наявність у ньому переваг відносно його попередньої редакції зокрема щодо підвищення ефективності митної справи шляхом спрощення митних процедур, створення додаткових умов для зміцнення торговельних та економічних зв'язків із зарубіжними країнами, а також для участі нашої держави в міжнародній співпраці з митних питань, значного розширення перспектив вступу України до СОТ.

В наукових працях та практикою доведено, що правильний вибір методів визначення митної вартості товарів сприяє спрощенню та прискоренню митних процедур, лібералізації торгівлі та стимулює економічну активність суб'єктів ЗЕД. Крім цього стимулювання ділової активності суб'єктів ЗЕД залежить від стану забезпечення їх прав та законних інтересів у процесі визначення та контролю митної вартості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження митної вартості перебувають на початковій стадії, тому її теоретична база є незначною. Дослідженням питань митної вартості у наукових працях займалась: В. Альміз, І. Г. Бережнюк, О. Борисенко, В. В. Ващенко, А. Д. Войцещук, С. В. Волосович, О. О. Гладілін, О. П. Гребельник, О. Б. Єгоров, С. В. Ківалов, С. Коляда,

К. Конев, Т. В. Курило, О. Маляревська, В. П. Науменко, І. Остапенко, П. В. Пашко, С. С. Терещенко, Т. Тоцька, Н. Черкаська, В.В. Суворов та ін. Однак проблемні питання забезпечення прав суб'єкта ЗЕД в процесі визначення та контролю митної вартості залишилися поза увагою науковців.

Метою статті є вивчення проблем нормативно-правового регулювання забезпечення прав та законних інтересів декларанта.

Результати дослідження. З 1 червня 2012 р. набрав чинності Митний кодекс України. Основні зміни в частині визначення митної вартості, які передбачені новою редакцією Митного кодексу України, стосуються порядку декларування митної вартості, здійснення контролю правильності її визначення, прийняття митними органами рішень про коригування митної вартості, переліку документів, що подаються для підтвердження заявленої митної вартості, а також підстав для запиту додаткових документів, механізму випуску товарів у вільний обіг під гарантії у випадку коригування митної вартості; визначення митної вартості товарів, що експортуються [1, с. 45].

Однією з основних новацій Кодексу є чітке розмежування прав, обов'язків і дій декларантів та посадових осіб митної служби при заявленні митної вартості товарів й

здійсненні контролю правильності її визначення.

Аналізуючи 51-53 статті МКУ [2, с. 38-40], на нашу думку обов'язки декларанта та уповноваженої ним особи можна класифікувати на основні та додаткові.

До основних обов'язків декларанта, поперше, належить заявлення митної вартості, визначеної ним самостійно, у тому числі за результатами консультацій з митним органом; по-друге, подавати митному органу достовірні відомості про митну вартість, які повинні базуватись на об'єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню; по-третє, нести всі додаткові витрати, пов'язані із коригуванням митної вартості або наданням додаткової інформації.

Декларант заявляє митну вартість шляхом подання митної декларації. Одноразово з митною декларацією він подає митному органу документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення. Відповідно до ст. 53 МКУ, документами, що підтверджують митну вартість товарів, є: 1) декларація митної вартості та документи, що підтверджують числові значення складових митної вартості (законодавець визначає три випадки коли декларація подається обов'язково та надає можливість декларанту або уповноваженій ним особі подавати декларацію митної вартості на власний розсуд в інших випадках) на підставі яких проводився розрахунок митної вартості; 2) зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його замінює та додатки до нього у разі їх наявності; 3) рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу); 4) якщо рахунок сплачено – банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару; 5) за наявності - інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару; 6) транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не включені у вартість то-

вару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів; 7) копія імпортової ліцензії, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню; 8) якщо здійснювалося страхування, - страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування.

Перший додатковий обов'язок у декларанта або в уповноваженої ним особи, виникає відповідно до п. 3 ст.53 МКУ у разі якщо документи, перераховані вище, не забезпечують достовірність визначення митної вартості. Така необхідність виникає коли у зазначених документах митний орган виявляє розбіжності, наявні ознаки підробки або документи не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу митного органу зобов'язаний протягом 10 календарних днів надати (за наявності) такі додаткові документи: 1) договір (угоду, контракт) із третіми особами, пов'язаний з договором (угодою, контрактом) про поставку товарів, митна вартість яких визначається; 2) рахунки про здійснення платежів третім особам на користь продавця, якщо такі платежі здійснюються за умовами, визначеними договором (угодою, контрактом); 3) рахунки про сплату комісійних, посередницьких послуг, пов'язаних із виконанням умов договору (угоди, контракту); 4) виписку з бухгалтерської документації; 5) ліцензійний чи авторський договір покупця, що стосується оцінюваних товарів та є умовою продажу оцінюваних товарів; 6) каталоги, специфікації, прейскуранти (прайс-листи) виробника товару; 7) копію митної декларації країни відправлення; 8) висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, та/або інформація біржових організацій про вартість товару або сировини.

Другий додатковий обов'язок у декларанта або уповноваженої ним особи виникає у разі якщо митний орган має обґрунтовані підстави вважати, що існуючий

взаємозв'язок між продавцем і покупцем спотворив об'єктивність заявленої митної вартості. У цьому випадку, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу митного органу, додатково подає (за наявності) такі документи: 1) виписку з бухгалтерських та банківських документів покупця, що стосуються відчуження оцінюваних товарів, ідентичних та/або подібних (аналогічних) товарів на території України; 2) довідкову інформацію щодо вартості у країні-експортері товарів, що є ідентичними та/або подібними (аналогічними) оцінюваним товарам; 3) розрахунок ціни (калькуляцію).

При цьому, із аналізу ст. 53 видно, що другий додатковий обов'язок може виникнути лише після реалізації першого основного та першого додаткового обов'язку, а отже спостерігаємо ієрархічність та послідовність додаткових обов'язків декларанта та уповноваженої ним особи. Тобто принципи ієрархічності та послідовності інституту митної вартості прослідковуються не тільки при застосуванні методів визначення митної вартості, але й при виникненні додаткових обов'язків у декларанта або уповноваженої ним особи. Дана ієрархічність була запроваджена на підставі змін, внесеними законом України № 4915-VI від 07.06.2012 р.

Щодо переліку документів які подає декларант, то його можна охарактеризувати як умовно визначений. Тому, що переважна більшість документів подаються за наявності визначених у МКУ підстав, а в окремих випадках за умови наявності цих документів у декларанта. Наприклад, банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару, подаються за умови сплати рахунку; інші платіжні документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити необхідні для ідентифікації ввезеного товару подаються за умови їх наявності.

Перелік документів, що подає декларант або уповноважена ним особа складається з основних та додаткових документів. Новелою МКУ є те, що, якщо до 1 червня 2012 р. такі переліки були затверджені Постановою КМУ, то зараз їх визначає МКУ.

Основними документами є документи, які відповідно до Кодексу підтверджують відомості про заявлену митну вартість. Зазначений перелік несуттєво відрізняється від вимог попередньої редакції. З переліку основних документів виключено: пакувальний лист, рішення митного органу про визначення митної вартості товарів.

Слід відмітити, що документи, подання яких передбачено Кодексом для підтвердження заявленої митної вартості, відповідають документам, які декларант подає для підтвердження митної вартості в країнах-членах Європейського Союзу.

Перелік додаткових документів, які можуть запитуватись у декларанта, також зазнав змін. З переліку додаткових документів було виключені: калькуляції виробника, відомості про якісні характеристики та сертифікат про походження. З набранням чинності нової редакції МКУ запитувати їх у декларанта заборонено.

На нашу думку, перелік додаткових документів є також умовним та не є вичерпним, бо декларант має право надавати інші додаткові наявні у нього документи для підтвердження митної вартості. Однак митний орган не має права вимагати документи, які відсутні у визначеному МКУ переліку та якщо відсутні умови надання таких документів.

В контексті аналізу підстав, що спричиняють необхідність витребування у декларанта додаткових документів, необхідно зазначити, що визначений ч. 3 ст.53 перелік документів, що додатково подаються у випадку виявлення розбіжностей у основних документах не забезпечує усунення цих розбіжностей. Разом з тим положення Кодексу не визначають процедури розрішення такої проблеми щодо встановлення остаточної митної вартості товару. На нашу думку доцільно було б внести до ч. 3 ст. 53 МКУ доповнення та заповнити цю прогалину права. Пропонуємо п. 3. ст.53 доповнити таким положенням: «Посадова особа митного органу має право визнати таке числове значення митної вартості, що має найдостовірніше підтвердження у пред'явлених

декларантом або уповноваженою ним особою документах». На нашу думку, така процедура може бути застосована лише у разі правомірних дій декларанта, коли розбіжності у поданих документах не були спеціально закладені для уникнення або зменшення розміру митних платежів.

У новому МКУ, як і в попередній редакції, закріплено такі права декларанта або уповноваженої ним особи: 1) можливість надання додаткових відомостей, у разі потреби уточнення інформації; 2) проводити цінову експертизу договору (контракту) шляхом залучення експертів за власні кошти; 3) вимагати від митного органу письмової інформації: про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана, щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих при коригуванні заявленої митної вартості, а також щодо підстав для здійснення коригування митної вартості митним органом.

До новацій МКУ відносимо те, що розширено права декларанта або уповноваженої ним особи на отримання від митних органів аргументованої інформації стосовно: підстав для коригування митної вартості; порядку та методу, застосованим митним органом при визначенні митної вартості; підстав вважати, що взаємозв'язок продавця та покупця вплинув на ціну оцінюваних товарів.

Крім того, декларанту надано право оскаржувати не тільки рішення митного органу про коригування, але й його бездіяльність у прийнятті такого рішення протягом строків, передбачених на митне оформлення товарів, тобто 4 годин.

Також закріплено право декларанта (або уповноваженої ним особи) приймати самостійне рішення про необхідність коригування митної вартості після випуску товарів у вільний обіг, у випадку виявлення або уточнення додаткових складових, які необхідно включати до митної вартості.

Окремо необхідно зупинитися на праві декларанта або уповноваженої ним особи на випуск у вільний обіг товарів, що декларуються. Таке право він має: а) у разі визнання митним органом заявленої митної

вартості товарів, за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю; б) у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування митної вартості товарів - за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною митним органом; в) у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій відповідно до розділу X Кодексу в розмірі, визначеному митним органом відповідно до частини сьомої статті 55 Кодексу.

Випуск товарів у вільний обіг шляхом надання гарантій на суму митних платежів, сформованих внаслідок коригування митної вартості, є невід'ємним правом декларанта та відповідно обов'язком митного органу.

У даному контексті вважаємо за необхідне прислухатись до думки С. С. Терещенка та Г. О. Хабло про надання права декларанту у випадку наявності розбіжностей між числовим значенням митної вартості, визначеної декларантом та митним органом, на вжиття заходів для випуску товарів у вільний обіг з певною гарантією [3, с. 23].

МКУ встановлює виключний перелік випадків обов'язкового подання митної декларації: А саме: якщо до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються витрати понесені покупцем тощо, які зазначені у частині десятій статті 58 МКУ, і якщо вони не включалися до ціни; якщо з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, виділено витрати, зазначені у частині одинадцятій статті 58 МКУ; якщо покупець та продавець пов'язані між собою. В інших випадках декларація митної вартості подається за власним бажанням декларанта або уповноваженої ним особи [3, с. 45].

Також МКУ передбачено спрощення процедури декларування митної вартості. Декларація митної вартості не подається, у тому числі у випадках, коли повністю чи частково борг продавця врегульовано про-

давцем, у разі декларування партій товарів, митна вартість яких не перевищує 5000 євро [2, с. 38].

Висновки. Отже у статті досліджено права та обов'язки декларанта або уповноваженої ним особи під час декларування митної вартості, вперше здійснено класифікацію обов'язків декларанта на основні

та додаткові, виявлено принципи послідовності та ієрархічності між основними та додатковими обов'язками, запропоновано доповнення до ч.3 ст.53 МКУ, що стосуються прийняття рішення посадовою особою митного органу у разі виявлення розбіжностей у пред'явлених декларантом чи уповноваженою ним особою документах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нормативно-правові аспекти визначення та контролю митної вартості товарів: сутність, проблеми та напрями вдосконалення [Текст] : звіт про НДР (пром.ін.) 01.11.2012 / Державний науково-дослідний інститут митної справи; керівн. С. С. Терещенко; викон. В. В. Суворов [та ін.]. – Хмельницький, 2012. – 218 с. – № держреєстрації 01117U006923.
2. Митний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 9 жовт. 2012 року (офіц. Текст). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2012. – 344 с.
3. Терещенко С. С., Хабло Г. О. Митна вартість: сучасний стан, проблеми та шляхи розв'язання [Текст] / С. С. Терещенко, Г. О. Хабло // Вісник Академії митної служби України. Серія: “Економіка”. – 2011. - № 1 (45). – С.20-27.

Царенко В. І., Хома В. О. Обов'язки та права декларанта та уповноваженої ним особи при декларуванні митної вартості товарів

Проаналізовано Митний кодекс України на предмет розвитку прав декларанта чи уповноваженої ним особи при заявленні митної вартості товарів. Обов'язки декларанта та уповноваженої ним особи, при підтвердженні заявленої митної вартості товарів, класифіковано на основні та додаткові. Окреслено коло прогалін, що потребують правового регулювання. Запропоновано доповнення до ч. 3 ст. 53 Митного кодексу України.

Ключові слова: митна вартість товарів, підтвердження заявленої митної вартості товарів, права та обов'язки декларанта.

Царенко В. И., Хома В. О. Обязанности и права декларанта и уполномоченного им лица при декларировании таможенной стоимости товаров

Проанализирован Таможенный кодекс Украины на предмет развития прав декларанта или уполномоченного им лица при заявлении таможенной стоимости товаров. Обязанности декларанта и уполномоченного им лица, при подтверждении заявленной таможенной стоимости товаров, классифицированы на основные и дополнительные. Очерчен круг пробелов, требующих правового регулирования. Предложены дополнения к ч. 3 ст. 53 Таможенного кодекса Украины.

Ключевые слова: таможенная стоимость товаров, подтверждения заявленной таможенной стоимости товаров, права и обязанности декларанта.

Tsarenko V.I., Khoma V. O. Responsibilities and rights of the declarant and the persons authorized by the declaration of customs value

The article analyzed the thesis of the Customs Code of Ukraine about the development of declarant rights while he declares the customs value. Responsibilities of the declarant and authorized person while the declared customs value of goods is confirmed are classified into principal and additional. The gaps that need regulation are defined. The amendments to the part 3. art. 53 of Customs Code of Ukraine are proposed.

Keywords: customs value of goods, confirm the declared customs value of goods, rights and obligations of the declarant.

